

LUT 74, reformering av lärarutbildningen från utredningsstart 1974 till utbildningsstart 1988

PÅ FÖRSOMMAREN 1974 utfärdade den socialdemokratiska regeringen direktiv för en bred utredning av den framtida utbildningen för lärare i förskolan, grundskolan och gymnasieskolan.

Utgångspunkterna för utredningen var de förändringar av lärarrollen som följde av de nya läroplanerna, Lgr 69, Lgy 70 samt förslagen i SIA-utredningen om förändrade arbetssätt i skolan, och behovet av ökad samverkan mellan förskola och skola, även utvecklat i Barnstugeutredningen, BU.

Utredningen blev parlamentariskt sammansatt med företrädare för riksdagspartierna. Märkligt nog utan medverkan från de fackliga organisationerna. Efter skarpa protester från lärarorganisationerna tilldelades SACO, TCO och LO representation bland de sakkunniga. Dock med budskapet från regeringen att representanterna för huvudorganisationerna inte fick utses från lärarorganisationerna.

Efter våldsamma protester från lärarförbunden fick regeringen ge vika och förbunden tilldelades egen representation i utredningen, som experter.

Utredningsdirektivens inriktning var en mer sammanhållen och enhetlig utbildning för alla lärare, men med en viss specialisering. Avvägningen mellan dessa båda områden kom att bli en av huvudfrågorna i utredningen.

För SFL:s del handlade det om att driva den allmänna utbildningspolitiska grundvalen för förbundets politik, med exempelvis införandet av ett dialogpedagogiskt arbetssätt i alla skolformer och därmed för alla lärare. Dessutom krav på förlängningar av utbildningarna för de flesta medlemsgrupper i förbundet. Vidare att bevaka att utredningen verkligen tog upp alla lärargrupperns framtida utbildning, det vill säga även förskollärarutbildningen och utbildningen till fritidspedagog, vilket förutsatts i direktiven.

PÅ VÅREN 1976 kom en debattskrift från utredningen som beskrev hur utredningen uttolkat direktivens utgångspunkter för arbetet. Dessutom ställde utredningen att antal frågor som underlag för en vägledande debatt inför det fortsatta arbetet.

Utredningens debattskrift "Lärarroll – lärarutbildning" 1976

I skriften "Lärarroll – lärarutbildning" angav utredningen fyra olika utvecklingslinjer som särskilt vägledande för utredningens arbete:

Ett vidgat ansvarsområde, innebärande att skolan skulle ta ett större ansvar för elevens totala personlighetsutveckling.

En förändrad elevroll, med större utrymme för egna initiativ, intressen och aktiviteter.

En förändrad inlärningsprocess, där eleverna fick lära sig att systematiskt söka nya kunskaper och att kritiskt granska dem.

En öppen skola som samverkade med yrkeslivet och andra institutioner utanför skolan och där gränserna mellan olika ämnen och stadier bröts upp.

En beskrivning av utvecklingslinjer som stämde väl med SFL:s utgångspunkter för förbundets utbildningspolitik.

Utredningen analyserade också konsekvenserna av de beskrivna utvecklingslinjerna. Så ansåg den att detta skulle innebära tre jämbördiga ansvarsområden för skolan:

Att förbereda individen för rollen som samhällsmedlem.

Att öka individens möjligheter att förändra/påverka sin miljö.

Att ge individen ökade möjligheter att leva ett meningsfullt liv i nuet.

Av detta drog LUT slutsatsen att lärarutbildningen i framtiden inte enbart kunde ses som ett medel att överföra kunskaper och färdigheter till eleverna. Lika viktigt måste vara att ge de blivande lärarna möjligheter att kritiskt pröva och förändra den skola de utbildats för.

Utredningen tog också upp frågan om inte obligatorisk arbetslivserfarenhet skulle vara ett kriterium vid rekrytering till lärarutbildningen. LUT menade att det skulle ge en djupare förståelse för

olika arbetslivs- och samhällsfrågor, bättre förståelse för elever från andra samhällsgrupper än den egna, och större möjligheter att sätta in kunskaperna i ett större sammanhang.

Slutligen pekade LUT i debattskriften på det framtida behovet av nya kunskapsområden och färdighetsövningar som skulle behöva ingå i en framtida lärarutbildning.

Detta gällde i huvudsak två områden, dels inom social förmåga, och kunskaper om hur samverkan och samarbete skapas både i elevgrupperna och mellan lärarna, dels bredare ämneskompetens för fler ämnen och stadier.

I NOVEMBER 1978 kom så utredningens betänkande. Det mesta från debattskriften följdes upp i förslagen. Krav på 15 månaders arbetslivserfarenhet för inträde till lärarutbildningen fanns bland utredningens förslag.

Vidare föreslogs en gemensam start av utbildningen, med senare möjligheter till specialisering under en sammanlagd utbildningstid om 3,5 år till grundskollärare. Specialiseringarna föreslogs vara inriktade mot sektorn språk/so, respektive mot no-sektorn. Därutöver föreslogs en specialisering mot grundskolans högre respektive lägre årskurser.

Dessutom betonade utredningen behovet av en kontinuerlig fortbildning under lärarnas yrkesverksamma liv.

Som en sorts start på fortbildningen eller som ett avslut på grundutbildningen föreslog utredningen att efter två års tjänstgöring skulle den som så önskade kunna genomgå ytterligare en termins utbildning. Om önskemålet var att fördjupa ämneskunskaperna, skulle hela terminen kunna ägnas åt detta.

Däremot hade utredningen inte i sitt betänkande tagit upp förskollärarutbildningen och utbildningen till fritidspedagog.

Dessutom grupperade utredningen alla praktisk-estetiska ämnen i särskilt gemensamt block, som inte behandlades särskilt ingående. Genom att inte särskilt behandla varje enskilt ämne och dess förutsättningar och krav fick utredningens förslag som konsekvens att till exempel ämnet bild skulle få en drastisk minskning av ämnesstudierna.

LUT-betänkandet ”Lärare för skola i utveckling” 1978

SFL:s remissvar på LUT-utredningen och arbetet med TCO:s remissvar 1979

*I TCO-styrelsens behandling av remissen på Lärarutbildningsutredningens förslag gick TCO på SL:s linje och mot utredningens förslag, som stöddes av SFL. SFL:s representant i TCO-styrelsen, kansli-
chef Gösta Lirén, reserverade sig mot TCO-styrelsens majoritetsbeslut.*

EFTER ETT MYCKET omfattande remissarbete i lokalavdelningar och riksföreningar lämnade SFL sitt remissvar i december 1979.

Förbundet hade i huvudsak en kritisk hållning till förslagen. En huvudinvändning var den, enligt SFL, kraftiga nedvärderingen av ämneskunskaper som låg i LUT:s förslag. En uppfattning som vållade en motsättning till SL, som i hela utredningsarbetet drivit frågan om en i princip bred enhetlig grundskollärarytutbildning. I den frågan låg SFL närmare LR, som också var kritiskt mot den som man ansåg uttunnade ämneskunskapen för de blivande lärarna i grundskolans högre årskurser.

Frågan vållade också motsättningar inom TCO. Efter långa diskussioner och misslyckade försök att kompromissa mellan de två lärarförbunden i TCO, valde TCO:s styrelse att gå på SL:s linje. Det innebar stöd för den breda behörigheten i grundskolan, och därmed avslag på LUT:s förslag att specialiseringen skulle utgöra utgångspunkt för behörighetsregler för lärartjänst, vilket också var SFL:s linje. TCO ställde sig också bakom utredningens förslag, tillika SL:s uppfattning, att ettämneslärare fortsättningsvis inte skulle vara behöriga att undervisa på grundskolan. Den dubbla behörigheten skulle avskaffas.

Detta var en fråga som vållade stora motsättningar mellan SFL och SL, i många sammanträden mellan förbundsledningarna och ibland även med medverkan från TCO. Tönen var bitvis hätsk och en av SFL:s deltagare, förbundssekreteraren Lars G. Nilsson har berättat att SL:s ordförande Hans Hellers föreslog att de två skulle gå ut i Humlegården och på gammalsvenskt manér avgöra frågan i ädel nävskamp.

Vid TCO-styrelsens behandling av frågan reserverade sig SFL:s representant Gösta Lirén när det gällde förslaget om den breda behörigheten och samtidigt avskaffandet av den dubbla behörigheten.

I övrigt följde TCO i stort SFL:s linje.

SFL reste krav på en förlängning av all grundskollärarytutbildning till fyra år, vilket fick stöd av TCO.

SFL fick också stöd för sin uppfattning att den framtida lärarutbildningen borde vara inriktad mot förskola, fritidshem, grundskola och gymnasieskola – vuxenundervisning. Därför krävde även TCO, i likhet med SFL, att förskollärarytutbildningen och utbild-

ningen till fritidspedagog snarast borde ses över och inlemmas i den kommande lärarutbildningen. Ett viktigt steg hade ju tagits 1977 då den tidigare seminarieutbildningen av förskollärare och fritidspedagoger förts in i högskolan.

Med stöd av TCO slog SFL också fast att fortbildningen av de redan verksamma lärarna med äldre utbildning måste prioriteras och komma igång snarast.

SFL kritiserade kraftigt LUT:s förlegade synsätt på de så kallade praktisk-estetiska ämnena.

Enligt SFL:s synsätt, som förbundet länge fört fram i debatten och även i arbetet i LUT, saknade denna gruppering och rubricering av ämnena relevans. "Varför har hemkunskap och bild till exempel mer gemensamt än bild och svenska eller hemkunskap och biologi?", frågade SFL retoriskt i sitt remissvar.

Som svar på frågan och som en konsekvens därav, konstaterade förbundet att det vore högst olyckligt om en reformerad lärarutbildning skulle präglas av förlegade synsätt och värderingar av ämnen.

SFL ansåg därför sammanfattningsvis att LUT:s förslag i de av SFL kritiserade punkterna måste omarbetas innan de kunde ligga till grund för en proposition.

MED STÖD AV TCO lyfte alltså SL fram kravet på den breda behörigheten och slopandet av den dubbla behörigheten mellan grundskolan och gymnasieskolan, likaså att tjänstekonstruktionen i grundskolan inte skulle vara knuten till specialiseringen.

Vidare ansåg SL att förslagen borde genomföras så snart som möjligt.

LR däremot menade att reformen kunde vänta. Pågående utredningsarbete, exempelvis gymnasieutredningen, talade enligt LR:s mening för att man borde avstå från att genomföra en genomgripande förändring av lärarutbildningen. LR ansåg, att om den ändå skulle genomföras, borde kraven på högstadielärarnas ämneskompetens vara oförändrad, samt att gällande behörighetskrav måste bibehållas.

I praktiken ett status quo.

De båda elevorganisationerna Elevförbundet och SECO tillstyrkte LUT:s förslag och krävde att det genomfördes snarast. Bå-

**Synpunkter
på LUT från andra
intressenter**

I arbetet med den nya grundskollärarytbildningen kom SFL och SL att stå för olika synsätt avseende de behörighetsgrundande kraven för grundskollärartjänst. SFL krävde att fördjupning av ämneskunskaper genom specialisering skulle utgöra grund för behörighet till tjänst i grundskolan medan SL hävdade behörighet till grundskollärartjänst oavsett specialisering. På bilden SFL:s kanslichef Ingrid Lunde och SFL:s förbundssekreterare i en öppenhjärtig och kamratlig diskussion om behörighetskraven.

da organisationerna ansåg att en förändrad lärarutbildning enligt LUT:s förslag var nödvändig för att komma tillrätta med problemen på högstadiet. Elevorganisationerna var också positiva till kravet på arbetslivserfarenhet för tillträde till lärarutbildningen.

LO hade i stort sett samma positiva inställning till förslagen som elevorganisationerna. Dock framförde LO krav på utbildning av de handledare som förväntades fullgöra handledarfunktionen på den arbetsplatsförlagda gymnasieutbildningen.

Av UIÄ fick SFL ett kraftigt stöd för ökade ämneskunskaper för ett- och tvåämneslärarna i praktisk-estetiska ämnen. UIÄ menade att det var svårt att korta ner studietiden i ämnen som krävde

omfattande färdighetsträning. UHÄ slog därför fast att specialiseringen i dessa ämnen borde omfatta 80 poäng. Enligt UHÄ måste därför förslaget omarbetas.

Också SÖ slog vakt om ämnesfördjupningen i sitt remissvar. Dock endast avseende svenska, matematik, språk och so- och no-ämnen.

Däremot menade SÖ att 60 poäng kunde räcka för de praktisk-estetiska ämnena.

Således ganska divergerande synpunkter inför regeringens kommande arbete med en proposition i frågan.

För SFL väntade ett hårt arbete för att driva förbundets krav inför propositionen.

DET BLEV EN LÅNG VÄNTAN på propositionen om den framtida lärarutbildningen. Utöver den splittrade remissopinionen till utredningens förslag, innehöll perioden en serie av växlingar vid regeringsmakten, vilket också medverkade till fördröjningen.

Förslaget innebar en allmän utbildningslinje, grundskollärlinjen, med två huvudinriktningar. En med inriktning mot årskurserna 1–7, och en med inriktning mot årskurserna 3–9. Den senare med specialisering mot fyra områden, so- respektive no-ämnen, svenska och två andra språk, samt praktisk-estetiska ämnen. 1–7 utbildningen gav möjligheter till två specialiseringar, svenska/so och matematik/no-ämnen.

Ettämnesutbildningarna föreslogs bli kvar och även i fortsättningen ge dubbel behörighet.

1–7 utbildningarna föreslogs omfatta 3,5 år, 140 poäng, och 3–9 utbildningarna föreslogs omfatta 4 år, 160 poäng.

För specialiseringen inom det praktisk-estetiska blocket angavs ett minimum på 60 poäng i ämnet men inom intervallet totalt 140–160 poäng.

Regeringen avstod från att i propositionen ta ställning i ett antal frågor vilka i stället sköts till UHÄ för fortsatt utredning.

Detta gällde till exempel hur ett praktisk-estetiskt ämne kunde kombineras med svenska, respektive hur ämnet bild skulle kunna kombineras med svenska, matematik eller främmande språk.

Vidare hänsköts behörighetskraven för tillträde till utbildningarna till fortsatt utredning, inklusive kravet på arbetslivserfaren-

**Lärarutbildnings-
propositionen
dröjde till 1985**

het. Likaså gavs i uppdrag att, i anslutning till UHÄ:s översyn av utbildningen till förskollärare och fritidspedagog, UHÄ också borde lägga förslag om "hur samordningen mellan lärarutbildningarna och utbildningarna inom barnomsorgen skulle kunna ske".

Propositionens förslag var utan tvekan en viss framgång för SFL, framför allt att den dubbla behörigheten föreslogs bli bevarad.

Samtidigt måste konstateras att samordningen av utbildningen till förskollärare och fritidspedagog med grundskollärarytbildningen sköts till utredningsarbete, och att frågan om behörighetsregler grundade på specialiseringsalternativen också sköts till fortsatt utredningsarbete inom SÖ.

Propositionen antogs i huvudsak av riksdagen. Den enda större förändringen var att för lärarna i de högre årskurserna blev utbildningstiden 180 poäng, 4,5 år.

I frågan om tjänsteorganisationen gick dock regeringen senare emot SÖ:s förslag om en generell behörighet för grundskolan, genom att införa ett system med nio tjänster, med behörighetsregler efter specialiseringsalternativen.

Den nya lärarutbildningen startade sedan 1988, 14 år efter tillättandet av LUT-utredningen.

Utbildningen till förskollärare och fritidspedagog

EN ARBETSGRUPP INOM UHÄ presenterade våren 1985 förslag till förändrad utbildning för förskollärare och fritidspedagoger.

Förslagen innebar en gemensam barn- och ungdomspedagogisk utbildningslinje omfattande 120 poäng, varav 60 poäng i ett gemensamt basblock och 60 poäng fördjupning och specialisering. Linjen föreslogs bli delad i två inriktningar, dels mot barn i åldern 1–7 år, dels i åldern 7–16 år. Val av inriktning skulle göras redan vid ansökan till utbildningen.

SFL:s reaktioner på förslagen var att utbildningarna borde förlängas till vad som gällde grundskollärarytlinjen, det vill säga ett intervall på 140–180 poäng, samt samordnas med denna utbildning.

Något senare under 1985 kom också förslagen från utredningen om samverkan mellan förskola och grundskolan. Förskola – skola-kommittén tryckte också på behovet av en samordning av grundutbildningarna.

SFL och SL tillstyrkte kommitténs förslag på den punkten och krävde att i det fortsatta arbetet samordning skulle ske mellan

UHÄ:s revidering av förskollärarytbildningen och myndighetens uppföljning av grundskollärarytbildningen.

Att 1970- och 1980-talen präglades av en irriterande långsamhet vad gällde politikernas och myndigheternas reformarbete har visats tidigare i detta kapitel. Arbetet med förändringarna av utbildningarna till förskollärare och fritidspedagoger utgör ytterligare ett exempel.

Först på hösten 1988 tog UHÄ:s styrelse ställning till det förslag myndigheten skulle överlämna till regeringen. Ett förslag som i huvudsak överensstämde med de tidigare förslagen från arbetsgruppen.

SFL:s krav på förlängning av utbildningarna till 140 poäng fanns således inte med i myndighetens förslag till regeringen, men intressant var att ett antal ledamöter i UHÄ:s styrelse reserverade sig, till förmån för den linjen.

Regeringens förslag, som också blev riksdagens beslut, redovisades i anslutning till budgetpropositionen 1989.

Utbildningsministerns förslag är värt att citera, då det visar skillnaden mellan retorik och handling.

Efter att inledningsvis konstaterat att försöken med samverkan i utbildningarna på flera lärarytbildningsanstalter gett positiva resultat, samt att det var viktigt med fortsatt samverkan mellan barnomsorgsutbildningen och den nya grundskollärarytbildningen fortsatte utbildningsminister Bengt Göransson: "En gemensam syn på barns utveckling, villkor och behov, är av grundläggande betydelse för dessa utbildningar. För grundskollärarytbildningens del betyder detta att den blivande läraren måste ha kunskap om målen för samhällets barnomsorg och om innehållet och arbetsmetoderna i förskolan. Förskollärarna och fritidspedagogerna måste ha motsvarande kunskaper om grundskolan. Dessa utbildningar har självklara beröringspunkter. Genom samverkan bör det vara möjligt att ytterligare bättra kvaliteten på barnomsorgsutbildningen."

Med motiveringar om behoven att "fördjupa barnomsorgspersonalens utbildning och ge en bättre överbryggning mellan barnomsorg och skola" hade UHÄ föreslagit regeringen att förlänga utbildningarna från 100 till 120 poäng. Enligt SFL för kort, men likväl en förlängning.

Regeringens slutsats blev en annan, ingen förlängning, vilket innebar oförändrad utbildningstid 2,5 år, det vill säga 100 poäng.

Motivet från utbildningsministerns sida var att ett genomförande av UHÄ:s förslag skulle kosta 23 miljoner kronor, enligt propositionen "en mycket stor ekonomisk satsning".

Frågan om en genomgripande förändring av utbildningen av förskollärare och fritidspedagoger fick sin fortsatta behandling inom Lärarförbundet på 1990-talet.

Dock kan nog sägas att det idoga arbetet med att genomföra SFL:s utbildningspolitik under 1970-talet och 1980-talet lade grunden för den senare reformeringen av utbildningarna.

Som framgått fanns en förståelse i sak från politiker och inom de ansvariga myndigheterna om behovet av en förändrad och förlängd och med grundskollärarytbildningen integrerad utbildning av förskollärare och fritidspedagoger. Den ekonomiska politik som satte inflationsbekämpning via åtstramningar i den offentliga sektorn som främsta mål i politiken, reste hinder för utbildningsministrar och skolministrar att genomföra välmotiverade reformer under perioden, vilket den uteblivna reformeringen av utbildningen till förskollärare och fritidspedagog är ett exempel på.

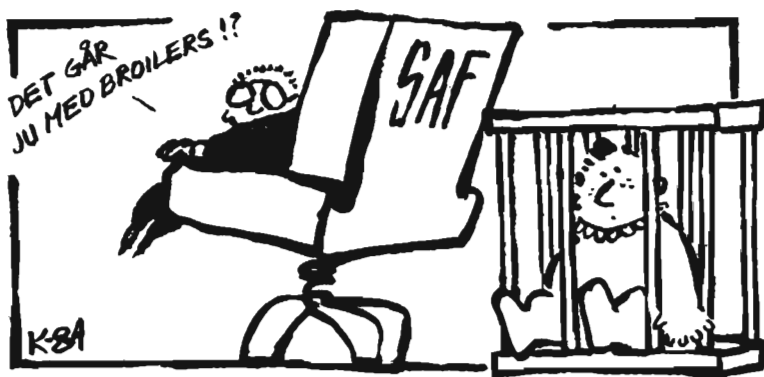
Kampen mot privatisering och förskoleprojektet Pysslingen

I SITT UTBILDNINGSPOLITISKA program från 1986 uttalade sig förbundet starkt emot att svensk utbildningspolitik skulle bestämmas av marknadens vinstintressen. SFL konstaterade att utbildningen var av sådan vital betydelse för individerna och samhället att det också var samhällets ansvar att helt svara för denna sektor. Även det demokratiska inflytandet, menade SFL, talade för att utbildningen skulle bedrivas av samhället.

SFL såg inga motiv till varför dessa ståndpunkter, varom det historiskt rått en stor enighet i Sverige, skulle överges.

Under den borgerliga regeringsperioden 1976 till 1982 påbörjades en utveckling för att underlätta skolverksamhet i privat regi. Ett område som tidigt kom i fokus för privata intressenter var förskoleområdet; ett område som expanderade snabbt och där privata intressen såg möjligheter att vidga marknaderna och därmed vinsterna.

Till detta kom den diskussion som fördes från vissa håll om verksamhetens bristande effektivitet.

1984 gjorde Svenska arbetsgivareföreningen SAF ett allvarligt försök att ta sig in på marknaden för privat daghemsverksamhet. SAF:s konsultbolag, Svenska Managementgruppen, presenterade ett antal projektplaner för privata daghem.

Denna teckning av Ulf Klarén i tidningen Facklä-raren visar väl SFL:s in-ställning till utvecklingen.

Exempelvis sade det moderata kommunalrådet i Sollentuna kommun att ett privat företag skulle kunna driva daghemsverksamheten till en lägre kostnad än vad kommunen kunde göra. Han talade här om företag som både kunde bygga och driva daghem. Exemplet från Sollentuna var inte det enda och intresset var klart växande från den privata sektorn att komma in på en ny marknad.

Men även den socialdemokratiska regeringen bidrog till att underlätta den privata sektorns intåg i verksamheten genom att i förslaget till statsbidrag för barnomsorgen 1983 lägga förslag om att sådant bidrag även skulle utgå till privata daghem, låt vara med en något lägre summa än till den kommunalt bedrivna verksamheten.

Utvecklingen och debatten tog ordentlig fart under 1984. Svenska arbetsgivareföreningens, SAF:s, konsultbolag Svenska Managementgruppen presenterade ett antal projektplaner för privata daghem.

Electrolux, med chefen Hans Werthén i spetsen, bildade 1984 Pysslingen Förskola AB som ett dotterbolag till Electrolux. Motivet var självklart att stärka Electrolux ställning på den expansiva förskolemarknaden, till exempel som leverantör av vitvaror till nya förskolor, men också att kunna ta del av den samlade driftsomsättningen i form av möjlig vinstutdelning.

Socialminister Sten Andersson utlovade visserligen ett lagförslag som förbjöd statsbidrag till privata daghem som drevs med vinst, men det hindrade varken Pysslingen eller Sollentuna kommun, som var den första kunden, att fortsätta som planerat.

Socialförvaltningen i Sollentuna avgav ett negativt tjänsteutlä-

tande till socialnämnden inför nämndens beslut om Pysslingens offert. Förvaltningens bedömning var att det inte blev billigare för kommunen. Däremot ansåg förvaltningsledningen att det fanns risker för att de tendenser till segregation som redan fanns, skulle kunna förstärkas. Därför rekommenderade socialförvaltningen socialnämnden att säga nej till offerten.

Ett modigt och självständigt ställningstagande från tjänstemannaledningen.

Det blev också beslutet, där centerpartiet fällde avgörandet till avslagsbeslutets fördel.

Pysslingen fortsatte dock förhandlingar med såväl Stockholms kommun som Nacka kommun om villkoren och förutsättningarna för att driva daghem i bolagets regi.

Nacka var först ute med att förklara sig positiva till att starta verksamhet i Pysslingens regi. Där utvecklade företaget och kommunen en ny form för entreprenad. Pysslingen skulle anställa förreståndare vars tjänster sedan köptes in av kommunen via Pysslingen. Kommunen anställde övrig personal och drev verksamheten med de av Pysslingen anställda föreståndarna, som inhyrda chefer. Tanken var att dessa inköpta föreståndare skulle få väsentligt större ansvar och befogenheter än föreståndarna på övriga daghem i kommunen. Vidare avsåg kommunen att göra besparingar genom personalminskningar på dessa daghem.

SFL:s lokalavdelning erbjöd, med stöd av SFL centralt, kommunen att göra en försöksverksamhet med en sådan inriktning, men genomförd med den kommunanställda personalen och utan inblandning av Pysslingens anställda. Kommunen avvisade förslaget och förklarade att Pysslingens medverkan var en förutsättning för försöket.

Även Stockholms stad tecknade avtal med Pysslingen om driften av ett antal daghem. SFL försökte stoppa detta genom att lägga ett veto enligt § 39 medbestämmandelagen med hänvisning till att arrangemanget skulle innebära uthyrning av arbetskraft. Detta, eller olaga arbetsförmedling, var i lag förbjudet sedan 1930-talet.

Ärendet gick till Arbetsdomstolen för avgörande, där Stockholms stad hävdade att deras avtal med Pysslingen endast var ett vanligt entreprenadavtal.

AD avgjorde målet till Stockholms stads fördel. Mycket beroen-

de på ett utlåtande från Arbetsmarknadsstyrelsen, AMS, som uttalade ett starkt stöd för Stockholms stads ståndpunkt.

Däremot avslogs Stockholms stads yrkande på skadestånd av SFL för att förbundet oskäligt lagt ett veto och därmed stoppat genomförandet av avtalet med Pysslingen i avvaktan på AD:s utslag.

Till svårigheterna för Pysslingens start vid denna tidpunkt kom också Socialstyrelsens besked att ett förslag skulle komma om att statsbidrag inte skulle utgå till förskolor drivna i privat regi och med vinstintresse. Även detta bidrog till att något bromsa upp utvecklingen.

Sammanfattningsvis kan sägas att SFL mycket konsekvent drev den politik som förbundets kongress lagt fast när det gällde att bekämpa en privatisering av skolväsendet. Striden mot Pysslingens etablering är exempel på detta.

Utvecklingen gick dock inte att hejda långsiktigt.

Samhällsutvecklingen gick mer och mer mot såväl decentralisering som privatisering. Därmed ökade det samhälleliga stödet för en utveckling i den riktningen.

Även inom förbundet ökade antalet medlemmar som upplevde 1980-talets överinskrivningar och många kommuners bristande intresse för kvaliteten och den pedagogiska verksamheten i förskolan som mycket frustrerande. Det resulterade i en stor flykt av förskollärare till andra yrkesområden under 1980-talet. Att i ett sådant läge intresse skulle uppstå hos förskolepersonal för att arbeta i verksamheten, men med annan arbetsgivare, var inte särskilt konstigt.

I takt med att förskoleverksamhet startades runt om i landet i ökad omfattning, kom också allt fler medlemmar i SFL att vara anställda av privata arbetsgivare. I den kontinuerliga kartläggning som SFL gjorde av förskollärarnas och fritidspedagogernas arbetsvillkor, den så kallade Husesynen, kunde konstateras att 1990 drevs över 800 förskolor och fritidshem i enskild regi. Medlemmar anställda av dessa enskilda arbetsgivare blev i många fall försvarare av sin egen arbetsplats, om de hade goda villkor och bra arbetsmiljö.

Därmed blev det på sikt svårt för förbundet att fortsätta kampen mot all privatisering. Däremot kvarstod under hela SFL:s verksamhet ett klart principiellt ställningstagande mot vinstdrivande verksamhet i skolan.

TCO:s ordförande Björn Rosengren uttalade i en intervju i Fackläraren att han behjärtat stödde SFL:s uppfattning att förskoleverksamhet inte skulle drivas av privata företag i vinstsyfte. Uttalandet var en dementi från en intervju med Björn Rosengren i en mellansvensk lokaltidning, där han uppfattats som att ha lämnat stöd till en privatisering av verksamheten. Detta upprörde många SFL-medlemmar och skapade en debatt på Facklärarens insändarsida.

Det kan dock med fog sägas att om samhället, såväl centralt som lokalt, bättre svarat upp mot medborgarnas krav på omfattningen av en utbyggd förskola och gett personalen rimliga förutsättningar för en kvalitativt och pedagogiskt väl fungerande verksamhet, hade näringslivets företrädare haft större svårigheter att etablera sin verksamhet på området.

”Ge plats åt kulturen”, ett program för ökad facklig aktivitet på kulturens område

I SFL:S UTBILDNINGSPOLITISKA PROGRAM framhölls som en viktig uppgift för alla skolformer att ge individen en god handlingsberedskap för att ta del av och själv aktivt kunna skapa kulturaktiviteter.

Att övertygelsen om kulturens betydelse i människors liv var så starkt uttalad inom förbundet, var ganska naturligt. Alla medlemsgrupper i SFL var ju i någon mening i sitt yrke bärare av olika delar av kulturyttringar.

På kongressen 1986 väckte Georg Olsén, företrädare för högskola och den högre konstnärliga utbildningen, ett förslag att förbundet borde utarbeta ett kulturpolitiskt handlingsprogram.

”Vi talar så mycket om kultur, också i vårt utbildningspolitiska program. Men det visar inte på hur vi praktiskt ska gå tillväga i undervisningen. Vi behöver ett konkret program som visar hur lärarna kan låta eleverna se kopplingen mellan människa och verktyg och kultur”, sade Georg Olsén.

Kongressen beslöt enligt Georg Olséns förslag.

För att skriva programmet anställdes Waldemar Røjder, tidigare ordförande i riksföreningen för musik och danslärare, RMD.

Arbetet med programmet gav upphov till en debatt om vad kulturbegreppet egentligen stod för. Var kulturen begränsad till konstarterna, konst, musik, dans, litteratur?

I programmet fördes ett resonemang om att kultur också har en kulturantropologisk betydelse. Med detta avsågs ett helt system av värderingar som en grupp människor kan ha gemensamt till följd av gruppstillhörigheten. Den västerländska kulturen, matkultur, drogkultur och exempelvis SFL-kulturen.